

Povijest modernog nogometa

Pušelj, Bojan

Undergraduate thesis / Završni rad

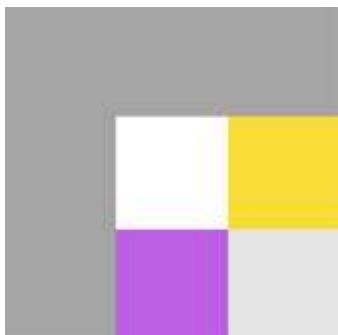
2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:403801>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-02-28**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Bojan Pušelj

POVIJEST MODERNOG NOGOMETA

završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Hrvoje Volner

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Bojan Pušelj

POVIJEST MODERNOG NOGOMETA

završni rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Hrvoje Volner

Osijek, 2020.

Sažetak

Nogomet je najpopularnija igra na svijetu, a povijest tog športa seže daleko prošlost. Igre u kojima čovjek koristi loptu spominju se u spisima starim preko 2000 godina. U 19. stoljeću u Engleskoj osnivaju se prvi nogometni klubovi i tada počinje razdoblje modernog nogometa. Osnivaju se i prve nacionalne reprezentacije i nogometna tijela. Danas gotovo da ne postoji država koja nema svoj nacionalni tim. Najznačajnije nogometno prvenstvo današnjice je Svjetsko nogometno prvenstvo, koje se igra od 1930. godine. Za nogometnu su zajednicu veoma važne i Olimpijske igre, na koje je nogomet kao jedan od športova uvršten davne 1900. godine. Kroz povijest razvijali su se svi segmenti ove igre, od samih pravila do lopte, odjeće te naposljetku najmodernijih tehnologija poput VAR-a. Moderni se nogomet proširio u sve krajeve svijeta i neizostavan je dio ljudske svakodnevice.

Ključne riječi: povijest, šport, nogomet, nogometna pravila, nogometna natjecanja

SUMMARY

History of modern football

Football is the most popular game in the world, and the history of the sport goes back a long way. Games in which man uses a ball are mentioned in writings over 2,000 years old. In the 19th century, the first football clubs were founded in England and that is when the period of modern football began. The first national teams and football bodies are also established. Today, there is almost no country that does not have its own national team. The most important football championship of today is the World Cup, which has been played since 1930. The Olympic Games are also very important for the football community, where football was included as one of the sports back in 1900. Throughout history, all segments of this game have evolved, from the rules themselves to the ball, clothing, and finally the most modern technologies like VAR. Modern football has spread to all parts of the world and is an indispensable part of human everyday life.

Key words: history, sport, football, football rules, football competitions

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. KRATKA POVIJEST ŠPORTA.....	3
3. NASTANAK NOGOMETA KROZ POVIJEST	6
3.1. Engleska kao kolijevka modernog nogometa.....	6
4. PRAVILA IGRE NEKAD I SAD	8
4.1. Pravila kroz povijest.....	8
4.2. Opća pravila	10
4.3. Nogometni teren.....	12
4.4. Nogometna oprema	14
4.5. Sastav, formacije, prekršaji i zaleđe.....	16
4.6. VAR tehnologija.....	18
5. VELIKA NOGOMETNA NATJECANJA	20
5.1. Europska klupska natjecanja	20
5.2. Europska nacionalna reprezentativna natjecanja.....	21
5.3. Svjetsko nogometno prvenstvo	22
5.4. Olimpijske igre.....	23
5.5. Nogometna natjecanja na drugim kontinentima.....	25
6. KRATKA POVIJEST NOGOMETA U HRVATSKOJ	26
7. ZAKLJUČAK	28
LITERATURA I IZVORI.....	29
POPIS PRILOGA.....	30

1. UVOD

Nogomet je šport koje prelazi sve granice, a nerijetko se čuje i poznata uzrečica: „Nogomet je najvažnija sporedna stvar na svijetu“. No put do golemih razmjera kakve poprima nogomet danas, nije uvijek bio takav. Nogomet ima daleku prošlost. Prvi zapisi stari su preko 2000 godina. Tema ovoga završnog rada zadire u problematiku nastanka nogometa kakav se poznaje danas. U ovome se radu istražuju počeci športa koji je onda iznjedrio i nogomet. Istražuju se počeci nogometa kao igre koju poznajemo danas. Posebnu važnost u tom razvoju ima Engleska koja se smatra kolijevkom nogometa i zemljom iz koje je krenulo nešto što je danas neizostavni dio ljudske svakodnevice. Uz pojam nastanka nogometa rad istražuje sve što se mijenjalo kroz povijest, a vezano je uz nogomet. Istražuje se razvoj pravila, nogometnih terena, nogometne opreme i drugi važni pojmovi poput zaleđa ili VAR tehnologije. Budući da je nogomet šport koji svake godine na malim ekranima diljem svijeta gleda više od 300 milijuna ljudi, neizostavno je istražiti i povijest velikih nogometnih natjecanja. Upravo su velika nogometna natjecanja učinila nogomet tako popularnim športom. U radu se istražuje i povijest nogometa u Hrvatskoj. Cilj je ovoga rada prikazati povijesni razvoj nogometa kroz sve najvažnije segmente igre i natjecanja.

2. KRATKA POVIJEST ŠPORTA

Šport je naziv za aktivnosti tjelovježbe u kojima dominira natjecateljski duh, njeguju se tjelesna svojstva i sposobnosti te se ona unaprjeđuju i provjeravaju igrom, borbom i natjecanjima (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59859>). Prve tjelovježbene tehnike javljaju se još u prapovijesnome dobu, u prvim životnim zajednicama. brojni arheološki nalazi i pećinski crteži ukazuju na to da je i prvi čovjek poznao trčanje, ples, bacanje koplja i kamena te mačevanje štapovima. Prapovijesni je čovjek vježbao kako bi razvio svoje tijelo i povećao svoje sposobnosti za težak posao, obranu i najvažnije od svega lov jer je on bio ključan za preživljavanje (Jajčević, 2010).

Razni su oblici športa zabilježeni u prvim civilizacijama Mezopotamije, Asirije i Egipta pa sve do Krete i Grčke. U tim su se prvim civilizacijama razvijali ples, bacanje koplja, streličarstvo, hrvanje, trčanje i plivanje. Već se tada spoznala važnost športa i njegove dobrobiti za razvoj čovjeka i njegovo zdravlje. Razvijanje svijesti o važnosti športa utjecalo je i na razvoj medicine pa su formulirani znanstveni principi i osnove nove discipline, u počecima nazvane gimnastike, a kasnije higijena. Mnogo se pažnje pridavalo svemu što bi moglo spriječiti bolesti pa se promišljalo i o preventivnim vrijednostima vježbanja, a razradila su se i mnoga pravila za zdravi način života. Prvi Grčki liječnici koji su pisali o važnosti tjelovježbe bili su Herodik i Hipokrat (Jajčević, 2010).

O važnosti tjelovježbe govorili su i brojni filozofi poput Platona i Sokrata te Aristotela:

„Temeljnu raspravu o tjelovježbi dao je Aristotel (384 – 322. godine prije Kr.) koji je gimnastiku smatrao sastavnim dijelom obrazovanja, ističući da tjelesno vježbanje treba njegovati ne samo muževnost nego i ljepotu. Osuđivao je tendenciju prema napornim treninzima jer je smatrao da šteti figuri i zdravom razvoju.“ (Jajčević, 2010: 50).

Ubrzo je šport zauzeo i svoje mjesto u sustavu obrazovanja pa je tako u Sparti bio dio sastavne obuke vojnika i ratnika. U Ateni je bio sastavni dio *gimnazija*. Grci su voljeli natjecanja koja su postala sastavni dio plemenskih i vjerskih svečanosti, a iz tih su se svečanosti razvile i Olimpijske igre (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59859#start>).

Šport i tjelovježba bili su poznati i u Rimskom Carstvu. U početku se tjelovježba koristila u vojničke svrhe jer je Rimsko Carstvo bilo snažna vojna sila svog doba. Rimljani nisu, kao Grci, tjelovježbu smatrali dijelom odgoja te je u Rimskom Carstvu ženama bilo zabranjeno vježbati.

Rimski je liječnik Aulo Kornelije Celsus u 1. stoljeću preporučivao igre loptom. I Rimljani su cijenili natjecanja i imali su, kao i Grci, svoje igre koje su se zvale Akcijske igre koje je utemeljio Car August povodom pobjede u bitci kod Akcija 31. godine pr. Kr. Rimljani su izgradili i amfiteatre, građevine oblika elipse u čijem je središtu borilište koje je okruživalo nekoliko redova tribina. Najveći amfiteatar je Koloseum. To je građevina duga 188 m, široka 156 m, a visoka 57 m. U njezinu je gradnju utrošeno 100 000 tona kamena (Jajčević, 2010).

„Koloseum se uzdizao na četiri kata i bio je ukrašen freskama i brojnim kipovima. Na gornjem obodu građevine nalazilo se 250 nosača koji su omogućavali da se raširi velarij, tkanina kojom se natkrivala arena i gledalište za vrijeme kiše i ljetne pripeke. Svaki bi posjetilac 45 000 sjedećih i 5000 stajaćih mjesta kao ulaznicu dobio glinenu pločicu s upisanim brojem sjedala.“ (Jajčević, 2010: 92).

Srednji vijek donio je promjene u odnosu na svjetonazore ondašnjeg čovjeka i društveni poredak. Razdoblje feudalnog poretka i potpuna podređenost vjeri rezultirali su i drugačijim pogledom na šport i sve tjelesne aktivnosti. Crkva je branila tjelesno vježbanje, iako je poticala vojni odgoj. Srednji je vijek doba vitezova i viteških borbi kopljem, štitom, mačem, sjekirama i drugim oružjem (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59859#start>). Unatoč zabranama, građansko se društvo srednje vijeka bavilo raznim športovima poput trčanja, skakanja u dalj, hrvanja, plivanja i veslanja. U srednjem se vijeku osnivaju i prva tjelovježbena udruženja. Tada su to bila prva streljačka društva. Također, u srednjem se vijeku razvijaju i prvi športovi kakvi se pod tim pojmom podrazumijevaju i danas. To su igra *paume*, u kojoj su igrači dlanovima odbijali punjenu loptu prema protivničkom dijelu te igra *soule*. Pravile ove igre nisu bila unificirana, nego su se tumačile drugačije ovisno o području. Igra se igrala loptom, a cilj igre bio je donijeti loptu na određeno mjestu u polju suparnika, protjerati je između dva stupa ili provesti kroz obruč. Ova je igra na neki način preteča nogometa i ragbija (Jajčević, 2010).

Renesansa je razdoblje velikih društvenih promjena u svim sferama života pa tako i u športu. Budući da je u renesansi i humanizmu čovjek bio u središtu promišljanja, a harmonija tijela i duha jedno od glavnih načela tadašnjeg društva, nije iznenađujuće što je i tjelesni odgoj zauzeo vrlo važno mjesto. Brojni su se mislioci, pedagozi, liječnici i teolozi zalagali za potrebu uključivanja tjelesnog odgoja u svakodnevni život te samim time i pedagoški odgoj (Jajčević, 2010).

Slična se tendencija nastavila i u prosvjetiteljstvu. Mnogi se filozofi zalažu za uvođenje tjelesnog odgoja u škole te ističu sve dobrobiti bavljenja tjelesnim aktivnostima. Jedan od utjecajnijih

filozofa J. J. Rousseau tvrdio je kako stalna tjelovježba koja je u skladu s prirodom jača tijelo i pomaže izgradnji razuma koji je od velike važnosti za sva životna doba čovjeka (Jajčević, 2010).

U 17. i 18. stoljeću razvija se ideja čovjekoljublja ili filantropizma. Filantropi su se zalagali za sustavno pomaganje ljudima u razvijanju svojih sposobnosti u skladu s prirodom. Cilj njihova rada bio je odgoj svestrane obrazovane i tjelesno razvijene mlade osobe, spremne za rad, vojničku službu i život. Oni su osnivali filantropinume, točnije, internate za učenike uzrasta od pet do osamnaest godina. U sklopu svih aktivnosti i učenja nalazio se i tjelesni odgoj koji je uključivao plivanje, trčanje, bacanje, hrvanje veslanje, jahanje, igre loptom i dr. Iz filantopinuma su se razvijali razni tjelovježbeni sustavi u mnogim državama Europe (Jajčević, 2010).

Temelji modernoga športa postavljeni su krajem 17. i početkom 18. stoljeća u Engleskoj. Razdoblje je to ustroja novog građanskog društva u Engleskoj, smanjivanje moći crkve i apsolutne moći kralja. U okviru mnogih građanskih sloboda, koje su dobivali građani, bilo je i proizvoljno raspolaganje slobodnim vremenom (Jajčević, 2010).

Pojam šport nastao je kraćenjem šireg oblika francuske riječi „desport“. U engleski je jezik ta riječ ušla iz francuskog jezika i obliku „disport“. Značila je razonodu ili zabavu, bijeg od važnih obaveza. U engleskoj se literaturi skraćeni oblik „sport“ pojavljuje još u 15. stoljeću (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=59859#start>). U hrvatskom jezičnom sustavu koristi se u obliku „šport“ (prema njemačkom izgovoru) (Jajčević, 2010).

Potkraj 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća započinje proces masovnijeg bavljenja sportom. Nastaju športska natjecanja i klubovi. Poseban zamah šport je doživio obnovom Olimpijskih igara. Nakon toga se osnivaju i prvi športski savezi te se organiziraju prva europska i svjetska natjecanja (<https://www.educentar.net/Vijest/13154/Je-li-ispravno-sport-ili-sport/>).

3. NASTANAK NOGOMETA KROZ POVIJEST

Nogometa je igra čiji korijeni sežu daleko u prošlost. Prva igra loptom spominjala se prije više od 3000 godine, u mezoameričkim kulturama. Lopta je simbolizirala sunce, a kapetan gubitničke momčadi bio je žrtvovan bogovima (<https://www.footballhistory.org/>).

U raznim je oblicima poznat još u antičkoj Grčkoj, Rimskom Carstvu, Kini, Italiji i Engleskoj. Prvi se put pojam „nogomet“ spominje u zapisima starima preko 2000 godina, a opisivao je igru u kojoj ljudi nogama guraju okrugle predmete:

„Takav oblik razonode doživio je procvat u drevnoj Kini tijekom petog stoljeća prije Krista kada je ujedno i imenovan igrom „guranja lopte nogom“. „Guranje lopte nogom“ koristila se u svrhu razonode, ali i u svrhu pripreme vojnika za rat. Igrala se na jedan gol sačinjen od bambusa, a zadatak igre bio je progurati loptu sa bilo koje strane gola.“. (Matijević, 2016: 9)

U srednjem su se vijeku igrala gruba natjecanja između dviju momčadi neograničenog broja igrača. Takva su se natjecanja često odvijala na ulicama sela i gradova. Umjesto lopte koristili su praseći mjehur ili nadjevenu životinjsku kožu (Gifford, 2002).

Igra slična nogometu igrala se i na američkom tlu za vrijeme Cristofora Columba. Zapisi Jamesa Cooka svjedoče o tome kako su američki domoroci igrali igru u kojoj su loptu udarali nogama s ciljem da ju ubace u rupu iskopanu u tlu (Matijević, 2016).

Krajem 15. i početkom 16. stoljeća na ulicama Firence igrala se igra nazvana *il calcio*¹ koja se služila kao zabava za aristokraciju i puk. Bila je to igra loptom koju si igrale momčadi iz različiti gradskih kvartova (Matijević, 2016).

3.1. Engleska kao kolijevka modernog nogometa

Nogomet se na prostoru Engleske spominje još u 12. stoljeću. Nogomet je tada bio simbol moderniteta i slobodne trgovine. Igra se igrala na livadama i cestama, a osim udarca nogom uključivala je i udarce lopte šakom. U tim je prvim oblicima igra bila puno opasnija i

¹ tal. nogomet

nasilnija nego što je to danas. Zbog toga je kralj Eduard III. pisanom odredbom zabranio igranje nogometa, a ta je pisana odredba ujedno i prvi pisani dokument o nogometu (Matijević, 2016).

Od 16. se stoljeća, u Derbyshieru pokraj Ashbournes u Engleskoj, svake godine na fašnik igrala nogometna utakmica. Nisu postojala određena pravila i nije bilo sudaca. Golovi su postavljeni na svakom kraju gradića, a momčadi su se nazivale „Gornjaci“ i „Donjaci“ (Gifford, 2002).

Početak 17. stoljeća dolazi do ukidanja zabrane igranja nogometa, no tada nogomet nije bio pretjerano popularan. Početkom 19. stoljeća nogomet se oživljava u školama diljem Engleske. Dominantne škole bile su Rugby i Eton. U Rugbyu su prema pravilima mogli uzeti loptu i rukama, a ta je igra preteča današnjeg ragbija. U Etonu se, pak, igralo isključivo nogama (<https://www.footballhistory.org/>).

1855. godine osnovan je najstariji nogometni klub Sheffield Football Club, koji danas više ne postoji. Od postojećih klubova najstariji je Nottingham County, osnovan 1865. (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43997>).

1863. sastaju se predstavnici 11 engleskih nogometnih momčadi u Freemasonovoj taverni u Londonu. Tada je osnovan prvi nogometni savez, engl. Football Association (FA). Prvi je zadatak ovog udruženja bilo odrediti jedinstvena pravila te igre koja će vrijediti za sve škole i klubove u kojima se tada igrao nogomet. U prvih su deset godina savezu pristupili Wales, Škotska i Irska. 1882. osnivaju Međunarodni odbor nogometnih udruženja (IFAB) (Gifford, 2002).

1971. odigran je prvi meč između dva nacionalna tima Engleske i Škotske, a završila je rezultatom 0-0. Utakmicu je pratilo 4 000 ljudi na Hamilton Crescent-u (<https://www.footballhistory.org/>).

Potkraj 19. stoljeća nogomet postaje sve popularniji. Širi se svijetom velikom brzinom, a zaslužni za to su britanski trgovci i mornari koji su putujući svijetom širili nogomet. Desetljeća prije i nakon 1900. obilježena su nastankom nacionalnih timova u više od desetak zemalja od Austrije i Brazila do Rusije i Mađarske (Gifford, 2002).

1904. Francuska, Belgija, Danska, Nizozemska, Španjolska, Švedska i Švicarska osnivaju tijelo nazvano FIFA². Tim je događajem nogomet postao međunarodni sport. Engleska i druge

² Federation Internationale de Football Association ili Međunarodni savez nogometnih udruženja

britanske zemlje nisu se odmah priključile FIFA-i. Udruženju se priključuju godinu dana kasnije, ali u natjecanjima ne sudjeluju do 1950. godine (<https://www.footballhistory.org/>).

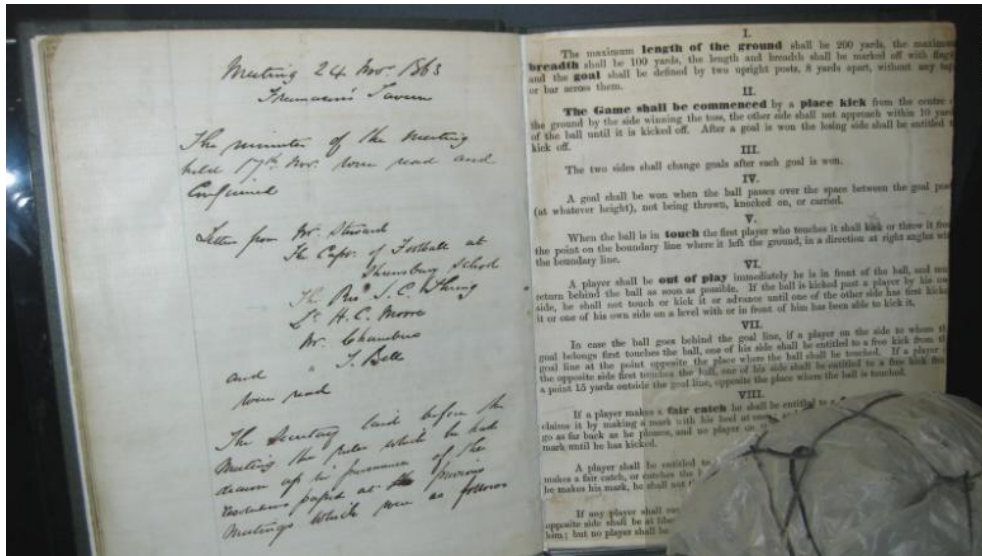
Nacionalne se lige osnivaju u mnogim zemljama. Prva je, dakako, engleska nogometna liga osnovana 1888. godine. 1908. godine nogomet je uvršten na popis olimpijskih sportova. Olimpijske igre bile su najprestižnije nogometno natjecanje sve do prvog Svjetskog nogometnog prvenstva 1930. godine. Ženski je nogomet na popis olimpijskih sportova uvršten tek 1996 (<https://www.footballhistory.org/>).

4. PRAVILA IGRE NEKAD I SAD

Sustavi pravila i normi postoje kao dio strukture svakog sporta te služe očuvanju reda i hijerarhije te kontrole pojedinaca i grupe. Također služe i za očuvanje jednakosti među igračima na terenu. Nepoštivanje pravila kažnjava se isključenjem igrača iz igre ili kakvim strožim sankcijama ako nečija aktivnost onemogućuje odvijanje igre ili ugrožava druge. Nogometna pravila vezana su uz nekoliko komponenata među kojima su podloga na kojoj se igra, sudionici igre te nogometna oprema. Na taj način se igra, uz odgovarajući sustav pravila, može odvijati na način pogodan svima, od momčadi i njihovih stručnih stožera do gledatelja na tribinama (Matijević, 2016).

4.1. Pravila kroz povijest

Prva nogometna pravila utemeljena su i objavljena u časopisu *Bells life* 1863. godine. Utemeljio ih je Ebenezer Cobb Morley, koji je bio engleski sportaš i smatra se ocem FA-e (Matijević, 2016). Na slici 1. prikazana su pravila igre koje je zabilježio E. C. Morley.

Slika 1. Pravila igre E. C. Morley-a

(Izvor: <https://edition.cnn.com/2018/08/16/football/ebenezer-cobb-morley-football-intl/index.html>)

Između 1870. i 1880. polako se počela oblikovati igra kakvu poznajemo danas. Većina pravila koja su bila primjenjivana tada ili su nastala u to vrijeme primjenjuju se i danas. Neka od pravila koja su se promijenila su primjerice to da je vratara bilo dopušteno napasti pa i srušiti bilo kada tijekom igre; kasnije je to postalo dozvoljeno samo kada vratar ima loptu. Također, u ono su vrijeme vratari mogli igrati rukom po cijelom terenu. Nakon poplave pogodaka koje su postili vratari rukom 1910. godine, na način da su jednostavno rukom ubacili loptu u suparnikovu mrežu, ovo je pravilo izmijenjeno (Gifford, 2002).

1872. uvedeni su prvi udarci iz kuta (korneri). 1878. godine suci su po prvi puta koristili zviždaljku. 1885. godine označuje se kao početak profesionalizma jer su te godine legalizirani plaćeni igrači. Jedanaesterci su u igru uključeni 1891. godine., a iste su godine i stavljene mreže na golove. 1912. godine vatarima je ograničeno igranje rukom samo u njihovom šesnaestercu, a godinu dana kasnije uvedeno je pravilo 9,14 metara za izvođenje slobodnog udarca (Gifford, 2002).

1896. i 1899. odlučeno je kako će svaki tim imati 11 igrača te kako će nogometna utakmica trajati 90 minuta. Također, tada je odlučeno kako će nogometni teren imati dimenzije kakve ima i danas (<https://www.theifab.com/laws/page/1>).

Po osnivanju FIFA-e 1904. godine priznata su i IFAB-ova pravila nogometa te su uvrštena u FIFA-in pravilnik. To je značilo i porast popularnosti i zainteresiranost za ovaj šport (Matijević, 2016).

1920. doneseno je pravilo da igrač nije u zaleđu ako je primio loptu dodanu ubačajom izvana. Od 1929. godine golman mora stajati s obje noge na gol-liniji dok igrač koji izvodi jedanaesterac ne ispuca loptu. 1930-ih napustio se eksperiment s dva suca u igri, a na teren je dodan luk od 10 metara od kaznene oznake, čime je dovršen izgleda terena kakvog poznajemo danas. 1937. Stanley Rous, član IFAB-a, napravio je reviziju pravila te je uspostavio 17 pravila koja imamo i danas (<https://www.theifab.com/history/ifab>).

1970. godina je koja se označila veliku prekretnicu u nogometu koji poznajemo danas. Naime, te je godine donesena odluka da će se udarcima s bijele točke nakon produžetaka moći odlučiti o pobjedniku utakmice, a 1974. nazvani su „udarci s bijele točke“ (<https://www.theifab.com/history/ifab>).

1990-ih promjene u pravilima bile su u duhu „fair play-a“. Jedna od takvih promjena je, primjerice, da će se igraču koji s leđa sruši igrača, kršeći pritom pravila te ugrožavajući sigurnost suparničkog igrača, automatski biti dodijeljen crveni karton (<https://www.theifab.com/history/ifab>).

U narednom se periodu događaju još mnoge promjene koje utječu na izgled nogometa kakva poznajemo danas. S godinama se mijenjalo i ustrojstvo nogometnih organizacija, njihova načela i principi, a sve to u svrhu poboljšanja nogometa i njegove pristupačnosti masama.

4.2. Opća pravila

Pravila nogometa sadržana su u IFAB-ovom dokumentu, odnosno službenom pravilniku. Pravilnik sadrži 17 detaljno opisanih pravila koja uključuju igralište, loptu, broj igrača na terenu opremu igrača i sudaca itd. Pravila se mijenjaju jednom godišnje na sjednici IFAB-a i FIFA-e između rujna i listopada gdje zasjedaju četiri saveza (engleski, škotski, irski i velški) i četiri FIFA-ina predstavnika. No pravila se mogu promijeniti samo ako će promjena koristiti igri. Fokus svake predložene promjene mora biti na poštenju (fairplayu), integritetu, poštovanju i sigurnosti. Također veliku važnosti ima i to kako promjena pravila može utjecati na uživanje sudionika u igri te kako određena tehnologija može utjecati na igru. Pravila bi trebala pomoći

tome da igra bude atraktivna te da u njoj može uživati svatko neovisno o dobu, rasi, spolu, religiji, kulturi i sl. (<https://www.theifab.com/laws/page/1>).

17 pravila nogometa obuhvaćaju sljedeće sastavnice:

- a) teren,
- b) loptu,
- c) igrače,
- d) opremu igrača,
- e) suce,
- f) ostale službenike utakmice,
- g) trajanje utakmice,
- h) početak igre i prekide,
- i) loptu izvan i unutar terena,
- j) zaleđe,
- k) prekršaje i faule,
- l) slobodne udarce,
- m) jedanaesterce,
- n) udarce iz kuta,
- o) ubačaje te
- p) kako se odlučuje o pobjedniku utakmice (<https://www.theifab.com/laws/chapter/4>).

Nogometna utakmica započinje sa središta terena s deset igrača u polju i vratarom na vratnicama. Igra traje 90 minuta, a podijeljena je na dva poluvremena u trajanju od 45 minuta. Na kraju svakog poluvremena dodaje se i sudačka nadoknada, o čijem trajanju odlučuje sudac. Sudačka je nadoknada minutaža kojom se produžuje postojeće vrijeme utakmice ovisno o dužini prekida tijekom poluvremena. Momčad koja nakon 90 minuta ima više postignutih pogodaka smatra se pobjednikom utakmice. Pogotkom se smatra ulazak lopte u gol na bilo koji način osim rukom ili iz zaleđa. U sustavu bodovanja svaka pobjeda nosi tri boda, a utakmica može završiti i neriješeno, dakle izjednačenim rezultatom „remijem“ (Matijević, 2016).

4.3. Nogometni teren

U počecima igranja nogometa nije bilo točno određeno što je to nogometni teren, nogomet se igrao posvuda; na livadama oko sela, na ulicama gradova. Kako se s vremenom razvijala ova igra i kako su se usavršavala pravila igre tako je bilo s nogometnim terenom. Danas postoje točno određena pravila koja određuju što je to nogometni teren te postoje određeni zahtjevi koje svaki nogometni teren mora ispunjavati.

Nogometni je teren mjesto na kojem se igra nogometna utakmica. Teren je dug oko 100 metara i od 65 do 70 metara širok. Iako se većina profesionalnih terena drži standardnih mjera, dopušteno je sve između 91,4 i 118,8 metara u dužinu i između 45,7 do 91,4 metra u širinu (Gifford, 2002).

Teren mora biti potpuno prirodna ili, ako pravila nekog natjecanja dopuštaju, potpuno umjetna površina za igru. Postoje i slučajevi kada pravila nekog natjecanja dopuštaju integriranu kombinaciju prirodnih i umjetnih površina. Boja umjetnih površina mora biti zelena. FIFA ima program kvalitete za nogometne površine i terene što znači da sva međunarodna natjecanja, odnosno tereni na kojima se igraju, moraju zadovoljavati određene standarde (<https://www.theifab.com/laws/chapter/21/section/16/>).

Nogometno je igralište pravokutnog oblika i određeno je s tri vrste linija:

- a) *središnjom linijom*, koja dijeli igralište na dvije polovine,
- b) *duljom graničnom linijom* tzv. *aut-linijom* i
- c) *kratkom graničnom linijom* tj. *linijom* na koju su postavljeni golovi (*gollinija*).

Sredina igrališta označena je središnjim krugom ($d=9.15$ m) u čijem se središtu nalazi točka koja obilježava polazište lopte na svakom početku i poluvremenu susreta. Središnja crta dijeli teren na dva potpuno jednaka dijela. Igrači prije početnog udarca moraju biti u svom dijelu terena. U uglovima nogometnog terena označene su pozicije kornera unutar kojih se postavlja lopta pri ubačaju iz kuta. Korneri su određeni zastavicama s neoznačenim vrhom (1.50 m). Na svakome kraju nogometnog igrališta postavljeni su golovi koji se sastoje od dvije stative (2,44 m) i jedne grede ili prečke (7.32 m). Stative i greda moraju biti bijele boje. Na okvir se gola postavlja mreža koja služi lakšem određivanju postignutog pogotka (Matijević, 2016).

Na slici 2. prikazan je nogometni teren s njegovim linijama i dimenzijama.

Slika 2. Nogometni teren

(Izvor: <https://www.theifab.com/laws/chapter/21/section/19/>)

Ispred svakog gola označen je prostor koji se naziva *kazneni prostor* ili *šesnaesterac*. U tom je dijelu terena vrataru dozvoljeno igrati rukom, a prekršaj vratara ili braniča na suparničkom igraču kažnjava se jedanaesteracem (Matijević, 2016). Točka jedanaesterca mjesto je koje označava udaljenost od 10,98 metara od gol-crte s kojeg se izvodi kazneni udarac (Gifford, 2002).

4.4. Nogometna oprema

Nogometna lopta osnovni je dio ove igre te bez nje nije moguće održavanje utakmice ili treninga. U nogometnim se počecima lopta izrađivala od raznih materijala poput kamena ili drveta. Nerijetko se koristilo i voće i povrće okruglog oblika, a zamjena za loptu bili su i napuhani životinjski mjehuri. Danas je to ipak malo drugačije.

Danas su nogometne lopte izrađene od kože i sintetičkih materijala sa voodootpornim vanjskim slojem kojim se osigurava duži rok trajanja rekvizita te nepromjenjivost njegovih primarnih svojstava (kao što je na primjer volumen) (Gifford, 2007). FIFA je propisala i sustav pravila i normi koje određuju specifične karakteristike lopte kojom se igraju nogometne utakmice.

Prema tim normama stoji da svaka lopta mora biti:

- sferna,
- izrađena od prikladnog materijala,
- opsega između 68 i 78 cm,
- između 410 i 450 grama težine na početku utakmice,
- tlaka jednakog 0,6–1,1 atmosferi na razini mora (<https://www.theifab.com/laws/chapter/22/section/31/>).

Sve lopte korištene u službenim natjecanjima u organizaciji FIFA-e ili IFAB-a moraju zadovoljavati jedan od sljedećih:

- 1) FIFA Quality PRO
- 2) FIFA Quality
- 3) IMS - INTERNATIONAL MATCH STANDARD

Svaka od ovih oznaka znači da je lopta bila službeno testirana i da zadovoljava specifičnim zahtjevima za tu oznaku. Instituti koji provode testiranje podliježu odobrenju FIFA-e. U utakmicama odigranim u službenom natjecanju organiziranom pod pokroviteljstvom FIFA-e, konfederacija ili nacionalnih FA-a, nijedan oblik komercijalnog oglašavanja nije dopušten na lopti, osim logotipa/emblema natjecanja, organizatora natjecanja i zaštitnog znaka ovlaštenog proizvođača. Propisi o natjecanju mogu ograničiti veličinu i broj takvih oznaka (<https://www.theifab.com/laws/chapter/22/section/31/>).

Osim lopte sastavni dio opreme čini odjeća i obuća igrača. U počecima se ove igre nije pridavalo puno pažnje obući pa se tako nogomet igrao i u teškim radničkim cipelama. Sve do 1940. kopačke su se proizvodile od teške kože neotporne na vodu (Gifford, 2002). S razvojem nogometa razvijala se i svijest o važnosti udobne obuće. Gifford u svojoj knjizi „Nogomet: osnove prekrasne igre“ (2002) piše o tome kakve bi trebale biti kopačke te navodi:

„Dobre kopačke napravljene su od mekane kože kako bi omogućile da nogom „osjetite“ loptu – a redovno čišćenje i poliranje održat će kožu duže mekanom. Dobre su kopačke i gibljive, osigurat će dobru potporu oko gležnja i imat će dovoljno dug jezik koji neće skliznuti na jednu ili drugu stranu.“ (Gifford, 2002: 17).

Uz kopačke veliku važnost imaju i štitnici. Nekada su se umjesto štitnika na potkoljenicu stavljale presavijene novine ugurane ispod čarapa kako bi štitile nogu od udaraca. Danas se koriste štitnici izrađeni od lagane plastike (Gifford, 2002).

U viktorijansko doba tipičan izgled momčadi uključivao je kape i bermude, odnosno hlače do koljena. Tijekom prve međunarodne utakmice 1872. godine momčadi Engleske i Škotske nosile su duge pumperice, majice kratkih rukava i kape s pomponom. Do 1960-ih igrači su nosili majice kratkih rukava jednakih boja i hlače do koljena (Gifford, 2002).

Ubrzo nakon toga na dresove se dodaju brojke, a 50-ak godina kasnije i imena. U 19. stoljeću razvija i ideja o drugom kompletu dresova kako bi se momčadi mogle razlikovati ako im se boje podudaraju (Matijević, 2016).

Danas svaki igrač ima obveznu opremu koja se sastoji od majice s rukavima, hlačica, čarape, štitnici i obuća. Također, danas se izuzetna važnost pridodaje i sigurnosti igrača pa tako i oni imaju određene obaveze kojih se moraju pridržavati. Ne smiju koristiti opremu ili nositi ništa opasno ili što bi moglo ugroziti druge igrače. Iz tog je razloga zabranjen nakit (naušnice, narukvice, lančići i dr.). Prije svake se utakmice provjerava svaki igrač i utvrđuje se je li postupio po pravilima i skinuo sve što nije dozvoljeno (<https://www.theifab.com/laws/chapter/24/section/45/>).

Od igrača na terenu posebno se razlikuju vratari. Nose duge hlače i majice dugih rukava te su uvijek u drugim bojama od svih ostalih igrača kako bi se što bolje razlikovali. Također nose i rukavice kako bi što bolje mogli rukovati loptom (Matijević, 2016).

Uz sve navedeno postoji još niz pravila i normi koji propisuju kakvu drugu opremu igrači smiju i ne smiju imati. Također je jasno određeno što smije biti na opremi, a što ne. Sva oprema koja se koristi u utakmicama ne smije imati nikakve vjerske, političke ili osobne slogane, izjave ili slike. To se odnosi na sve igrače, igrače u zamjenama, trenere, pomoćno osoblje i svo tehničko osoblje. Ako netko prekrši neko od tih pravila bit će sankcioniran od strane FIFA-e (<https://www.theifab.com/laws/chapter/24/section/49/>).

4.5. Sastav, formacije, prekršaji i zalede

Nogomet je dinamična, vrlo često i izrazito brza igra i zahtjeva izuzetnu fizičku, ali i psihičku spremnost kako bi se mogao pratiti tempo i dinamika svih 90 (+) minuta utakmice. Iz tog razlika svaki igrač mora razvijati vještine poput brzine, eksplozivnosti, koordinacije, izdržljivosti, ali i inteligencije te snalažljivosti (Gifford, 2007).

Svaki igrač mora imati svoje individualne karakteristike te razvijene psihičke i fizičke komponente kako bi što više mogao doprinijeti svom timu. Međutim, najvažnija osobina je da je timski igrač jer je nogomet timski sport i vrlo je važno da svih 11 igrača na terenu funkcionira skladno, uigrano i da razumiju jedni druge. Na osnovu toga svaki trener formira i sastav svoje ekipe. Pri tome je važno procijeniti i protivničke karakteristike kako bi se što bolje osmislio sustav igre te u konačnici ostvarila pobjeda.

Treneri su glave svake momčadi, ali oni obično nisu sami. Uz njih stoji i velika skupina pomoćnika koji im pomažu u svakodnevnom radu. To su kondicijski treneri, fizioterapeuti, liječnici, medicinsko osoblje, a nerijetko i sportski psiholozi. Svi oni pomažu igračima u razvijanju što bolje forme, sposobnosti i što boljoj pripremi za svaki utakmicu (Gifford, 2002).

Nogometni sastav čini 10 igrača na terenu i vratar na vratnicama kao 11. igrač. Svaki igrač ima svoju određenu poziciju koju zauzima. Svaka se pozicija razlikuje od druge, ali svaka od tih pozicija ima svoju ulogu koja je povezana s drugim pozicijama. Prema tome postoje tri skupine pozicija, a to su obrana, vezni red i napad. Obrana pomaže vrataru u obrani gola od protivničkoga napada time što sprječavaju protivničku momčad da unese loptu u njihov kazneni prostor i da zapuca prema vratima. Između napada i obrane nalaze se vezne pozicije čija je glavna zadaća što kvalitetnije iskorištavanje lopte te osiguravanje njezinoga protoka među

igračima. Posljednji dio sustava je napad čija je glavna zadaća postizanje golova (Matijević, 2016).

Uz sastav postoje i formacije koje određuju raspored igrača na terenu. Formacije su izrazito promjenjivog karaktera jer ovise o statusu igrača, protivnika i dakako rezultata. Nogometnih je formacija mnogo, razlikuju se i od nacije do nacije, ali postoji i nekoliko koje su najučestalije, a to su 4-3-3, božićno drveće ili 4-3-2-1 i romb ili 4-1-2-1-2 (Matijević, 2016).

Nogometni prekršaji su sastavni dio svake utakmice, a odnose se na sve dopuštene poteze kojima se nastoji spriječiti protivničkog igrača pri napadu na gol. Prekršaji se razlikuju po težini, a sukladno tomu provodi se i njihovo kažnjavanje. Sudac određuje kaznu, a zavisno od okolnosti može dosuditi slobodan udarac, neizravni kazneni udarac i kartoni³ (Gifford, 2002).

Zaleđe je jedno od 17 osnovnih nogometnih pravila, ali je pravilo koje donosi najviše rasprava. Služi stvaranju napadačke igre s dosta protunapada. Pravilo o zaleđu glasi:

„Igrač je u zaleđu kada i ako je, u trenutku kada je loptu prema naprijed uputio njegov suigrač, bliži gol-crti od lopte drugog najbližeg suparnika. Igrač ne može biti u zaleđu u svojoj polovici terena ili kada prima loptu izravno ispucavanjem vratara, iz kornera ili ubacivanja sa strane.“ (Gifford, 2002).

Zaleđe sankcionira pomoćni sudac koji podizanjem zastavice signalizira zaleđe podizanjem zastavice. Nakon što glavni sudac uoči pomoćnog suca, pokazuje na mjesto gdje se dogodilo zaleđe. Zaleđe se može signalizirati postavljanjem zastavice u tri smjera: prema dolje, prema gore i paralelno s podlogom. Ako je zastavica prema dolje, zaleđe se dogodilo u blizini pomoćnog suca; ako je zastavica prema gore zaleđe se dogodilo daleko od suca te ako je zastavica paralelna s podlogom, zaleđe se dogodilo na sredini terena (Matijević, 2016).

³ žuti karton, kao opomena uz upisivanje njegova imena i broja na dresu u sučev blok, a posljedica je grubljeg prekršaja ili nesportskog ponašanja i crveni karton, kao kazna za dva žuta kartona, vrijeđanje suca i suparnika nakon prekršaja, namjerni prekršaj u prigodi za pogodak, nasilničko ponašanje te ozbiljan prekršaj poput namjernog igranja rukom (Gifford, 2002).

4.6. VAR tehnologija

VAR video tehnologija⁴, odnosno korištenje sudaca video pomoćnika najnovija je tehnologija u modernom nogometu. VAR tehnologija je najbrža revolucija u modernom nogometu. To je tehnologija koja omogućuje sucima da preispitaju svoje odluke u nekim trenucima na utakmici. Ti se trenuci odnose na četiri kategorije odluka/incidenata koji mijenjaju utakmicu. U svim se tim situacijama VAR koristi samo kada je sudac već donio odluku (prvu/originalnu) ili ako je neki službenik utakmice propustio ili nije vidio neki ozbiljan incident. Odluka suca se neće mijenjati ako nije došlo do jasne i očite pogreške, što uključuje i svaki odluku koju je sudac donio temeljem podataka drugih službenika utakmice, npr. pomoćnog suca (<https://www.theifab.com/laws/chapter/38/section/134/>).

Kategorije odluka/incidenata koje se mogu preispitati u tim slučajevima su:

- a) golovi
- b) kazneni udarci
- c) izravni crveni karton ili neprimijećen incident za crveni karton
- d) situacije zamjene identiteta (<https://hns-cff.hr/news/19937/hns-predstavio-uvodjenje-var-a-u-hrvatski-nogomet/>).

Korištenje VAR tehnologije tijekom utakmice podrazumijeva sudac video pomoćnik gleda utakmicu u video sobi⁵ gdje je i pomoćni sudac video pomoćnik⁶ i operator⁷ koji omogućuje ponovno gledanje spornih situacija. Ovisno o borju kutova kamere i ostalim razmatranjima može biti više od jednog AVAR-a i RO-a. Tijekom utakmice samo ovlaštene osobe mogu ući u VAR sobu. VAR ima i neovisan pristup i ponovnu kontrolu nad snimkama TV prijenosa. VAR je povezan s glavnim sucem komunikacijskim sustavom koji koriste svi službenici na utakmici. Kako ne bi ometao suca razgovorima iz VAR sobe, s glavnim sucem stupa u kontakt pritiskom na gumb. Ako sudac odluči pogledati snimku ponavljanja, VAR će odabrati najbolji kut/brzinu ponavljanja; sudac može zatražiti druge/dodatne kutove/brzine (<https://www.theifab.com/laws/chapter/38/section/135/>).

⁴ eng. video assistant referees (VARs)

⁵ eng. video operation room (VOR)

⁶ eng. assistant VAR (AVAR)

⁷ eng. replay operator (RO)

Procedura VAR odluke sastoji se od nekoliko etapa. Prvenstveno uvijek mora postojati početna odluka glavnog suca (uključujući i bilo kakve disciplinske mjere). Sudac je jedina osoba koja može donijeti konačnu odluku, VAR je samo pomoć glavnome sucu. VAR automatski provjerava snimke za sve četiri kategorije odluka/incidenata koje su navedene ranije. Provjeravaju to koristeći se različitim kutovima i brzinama ponavljanja snimke. Ako nije došlo do jasne i očite pogreške ili ozbiljnog propuštenog incidenta nije potrebno da VAR komunicira sa sucem te se to naziva „tiha provjera“. Ako je potrebno ponoviti početak igre zbog provjere, sudac će to signalizirati jasno držeći prst na slušalici i pružajući drugu ruku. Ovaj signal mora se održavati sve dok provjera ne završi jer najavljuje da sudac prima informacije. Ako provjera ukazuje na vjerojatnu jasnu i očitu pogrešku ili ozbiljni propušteni incident, VAR će te podatke prenijeti sucu koji će tada odlučiti hoće li pokrenuti pregled ili ne (<https://www.theifab.com/laws/chapter/38/section/136/>).

Sudac može pokrenuti pregled kada mu to preporučuje VAR ili kada sam smatra da je nešto ozbiljno propušteno. VAR opisuje sucu što se može vidjeti na TV reprizama, a sudac zatim prikazuje „TV signal“ (ako već nije prikazan) i odlazi u područje sudijskog pregleda kako bi pogledao snimku reprize „pregled na terenu“ (OFR)⁸ prije donošenja konačne odluke ili donosi konačnu odluku na temelju vlastite percepcije i podataka iz VAR-a. Na kraju postupka sudac mora pokazati „TV signal“ nakon čega slijedi konačna odluka. Budući da VAR provjerava svaku odluku nema potrebe da igrači ili treneri zatraže isto. Također, ne smiju pokušavati utjecati na ili se miješati u postupak revizije (<https://www.theifab.com/laws/chapter/38/section/136/>).

VAR se tehnologija počela razvijati 2010. godine u Nizozemskoj, a ondje je u testirana u sezoni 2013./2014. Do sada je korištena u Australiji, na Svjetskom klupskom prvenstvu te nekim utakmicama njemačke Bundeslige i talijanske Serie A, dok je svjetsku premjeru doživjela na FIFA svjetskom prvenstvu u Rusiji 2018. godine (<https://sudenje.net/var/>).

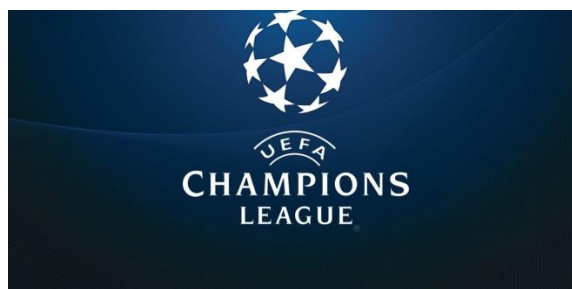
⁸ eng on-field review (OFR)

5. VELIKA NOGOMETNA NATJECANJA

Širom svijeta sve se godine održavaju stotine nogometnih natjecanja, od mjesnih do međunarodnih nogometnih turnira. Gotovo svaka država ima vlastitu nacionalnu nogometnu ligu u kojoj se klubovi nadmeću za osvajanje prvenstva. Najjače i najpoznatije lige svijeta nazivaju se „lige petice“, a odnose se na pet europskih država. To su njemačka Bundesliga, španjolska La liga, talijanska Serie A, engleska Premier liga te francuska Ligue 1. Također, poznata je i brazilska nacionalna liga nazvana Serie A. Najstarije liga je, dakako, engleska nacionalna liga. Najbolje momčadi nacionalnih liga plasiraju se u natjecanja na svome kontinentu. Europska natjecanja su UEFA⁹ Liga prvaka¹⁰ i Europska liga¹¹.

5.1. Europska klupska natjecanja

UEFA Liga prvaka europsko je natjecanje koje se održava jednom godišnje. Natjecanje se organizira za najbolje europske klubove i jedno je od najprestižnijih sportskih natjecanja u Europi, ali i svijetu. Svake godine finale ovog natjecanja prati više od 300 milijuna televizijskih gledatelja. Turnir je osnovan 1955. godine. Prvotno je ovo natjecanje nazvano Europski kup klubova prvaka, a naziv su promijenili u sezoni 1992./93. te se on zadržao do danas. Prvi klub koji je osvojio Ligu prvaka bio je Real Madrid, a Real Madrid je ujedno i klub s najviše osvojenih trofeja ovog natjecanja. Ligu prvaka osvojili su čak 13, a na drugom se mjestu, po broju osvojenih naslova, nalazi talijanski klub Milan (<https://www.uefa.com/>). Na slici 3. prikazan je logo Lige prvaka.

Slika 3. Logo Lige prvaka

⁹ Union of European Football Associations (skraćeno UEFA) je najviše izvršno tijelo u Europi zaduženo za nogomet. Osnovano je 1954. godine, a sjedište mu je u Nyon u Švicarskoj. Organizira natjecanja poput Lige prvaka, Europskog nogometnog prvenstva, Europske lige i Lige nacija (<https://www.uefa.com/>).

¹⁰ eng. UEFA Champions league

¹¹ eng. UEFA Europa League

(Izvor: <https://www.uefa.com/>)

UEFA Europska liga također je UEFA-ino klupsko nogometno natjecanje osnovano 1971. godine. 2009. godine dobiva današnji oblik i ime. 1971. godine osvajač ovog natjecanja bio je engleski klub Tottenham, a u sezoni kada ovo natjecanje poprima današnji oblik, dakle 2009./2010., pobjednik je bio španjolski klub Atletico Madrid (<https://www.uefa.com/>). Na slici 4. prikazan je logo Europske lige.

Slika 4. Logo Europske lige

(Izvor: <https://www.uefa.com/>)

5.2. Europska nacionalna reprezentativna natjecanja

Najpopularnije europsko nacionalno natjecanje je UEFA Europsko prvenstvo u nogometu¹² ili često kraće nazvano UEFA Euro. To je glavno nogometno natjecanje država članica UEFA-e. Natjecanje je osnovano 1960. godine i od tada se održava svake četiri godine. Prvi pobjednik ovog natjecanja bio je SSSR, a Njemačka je država s najviše osvojenih Europskih prvenstava, točnije tri puta je osvojila Europsko prvenstvo (<https://www.uefa.com/>). Na slici 5. prikazan je logo natjecanja za 2020. godinu¹³.

¹² eng. UEFA European Championship

¹³ Zbog pandemije koronavirusa natjecanje je odgođeno za 2021. godinu kada će se igrati 16. izdanje tog nogometnog natjecanja.

Slika 5. Logo Europskog prvenstva 2020.

(Izvor: <https://www.uefa.com/>)

UEFA Liga nacija¹⁴ međunarodno je nogometno natjecanje europskih nacionalnih seniorskih reprezentacija članica UEFA-e. Natjecanje je osnovano u rujnu 2018. godine, kada je započela i prva sezona natjecanja. Prvi pobjednik Lige nacija je Portugal. Natjecanje je uvelike zamijenilo prijateljske međunarodne utakmice koje su se igrale prema FIFA-inom rasporedu prijateljskih utakmica. Ligu nacija čine utakmice između 55 država članica UEFA-e. Članice su podijeljene po skupinama temeljenim na rangiranju koje je formirano njihovim rezultatima na dotadašnjim natjecanjima. Nacionalne se reprezentacije mogu promovirati u višu ili nižu skupinu, zavisno o ostvareni rezultatima na natjecanju (<https://www.uefa.com/uefanationsleague/>).

5.3. Svjetsko nogometno prvenstvo

„Svjetsko nogometno prvenstvo najveće je natjecanje u nogometu između nacionalnih momčadi svijeta, odnosno najveći sportski događaj i spektakl broj jedan u svijetu.“
(Živković, 2018: 5)

U kvalifikacijskim utakmicama ovog natjecanja sudjeluju gotovo sve države svijeta. Natjecanje se održava svake četiri godine. Ideja o stvaranju svjetskog nogometnog prvenstva rođena je 29. svibnja 1928. godine u Amsterdamu na kongresu FIFA-e. Ideju je stvorio tadašnji predsjednik FIFA-e Jules Rimet. Prvo svjetsko nogometno prvenstvo održano je 1930. godine u Urugvaju. Na tom prvenstvu sudjelovalo je 13 država, a to su: Argentina, Brazil, Čile, Bolivija, Paragvaj, Meksiko, Peru, SAD, Urugvaj, Francuska, Belgija, Rumunjska i Jugoslavija. Sve utakmice prvog

¹⁴ eng. UEFA Nations League

svjetskog prvenstva igrane su u Montevideu, a na prvoj je utakmici bilo samo tisući gledatelja. U finalnoj utakmici Urugvaj je slavio protiv Argentine rezultatom 4:2. Utakmicu je na stadionu u Montevideu gledalo oko 90 000 ljudi (Živković, 2018).

Posebna se priča krije i iza pokala svjetskog prvenstva. Pokal je dizajnirao francuski umjetnik Abel Lafleur. Pokal je težak 3.8 kg i visok 35 cm. Načinjen je od pozlaćenog srebra s bazom od poludragog kamena. Od 1950. godine pokal i titula pobjednika nose naziv Jules Rimet prema osnivaču ovog natjecanja. 1970. godine Brazil je osvojio Svjetsko prvenstvo po treći put te u dobio pokal u trajno vlasništvo. No, pokal je ukraden 1983. godine te se sada u Brazilu čuva samo njegova kopija. Tada se dizajnirao novi pokal, a među 53 ideje izabran je talijanski umjetnik Silvio Gazzaniga. Ovaj je pokal visine 36 cm, a težine 6.175 kg. Napravljen je od 18-karatnog zlata te se njegova vrijednost procjenjuje na osam milijuna funti. Pokal je u trajnom vlasništvu FIFA-e, a pobjedniku se dodjeljuje samo na određeno vrijeme (Živković, 2018).

5.4. Olimpijske igre

Olimpijske igre imaju daleku prošlo. Općeprihvaćeno vrijeme početka održavanja Olimpijskih igara veže se uz 776. godinu pr. Kr. Prvi koji je došao do te godine bio je tek u V. stoljeću pr. Kr. Hipija iz Elide. No i prije prvotnih Olimpijskih igara na području antičke Grčke održavana su različita športska natjecanja. Kako su izgledale prvotne olimpijske svečanosti nije još uvijek u potpunosti razjašnjeno. Postoje dvije hipoteze koje se izdvajaju iz niza mnogih. Jedna kaže kako su olimpijske svečanosti nastale iz sakralnih, pogrebnih natjecanja u čast mrtvog Pelopa. Druga kaže kako su to bile žetvene svečanosti praćene nadmetanjima (Jajčević, 2010).

Mjesto održavanja antičkih Olimpijskih igara je grčki poluotok Peloponez u starogrčkoj državi Elidi. Na tom se otoku nalazi svetište Olimpija. 146. godine pr. Kr. Grčka pada pod vlast Rima te tada Olimpijske igre gube panhelenski karakter. Od tada na Olimpijskim igrama mogu sudjelovati i drugi narodi (Jajčević, 2010).

U Rimskom Carstvu dolazi do promjena svim razinama Carstva. Carstvo slabi u ekonomskom i gospodarskom smislu, napadaju ga barbari s raznih strana, a promjene su vidljive i na ideološkoj razini. Carstvo prelazi na kršćanstvo koje se borilo protiv ostatka poganstva, a Olimpijske su igre predstavljale najpoganskije natjecanje. Nakon 293. antičkih Olimpijskih igara posljednji car

jedinstvenog Carstva Teodozije I. objavljuje zabranu održavanja Olimpijskih igara. 426. godine Bizantski car Teodozije II. dao je uništiti sve poganske hramove na Olimpiji, čime završava i povijest starovjekovnih Olimpijskih igara (Jajčević, 2010).

Francuski monarh benediktinskog reda Bernard de Monfaucon prvi je ukazao na potrebu lociranja Olimpije i na traženje materijalnih dokumenata o slavim Olimpijskim igrama. Godine 1723. pismeno se obraća biskupu na otoku Krfu iznoseći mu svije pretpostavke. Tek je 1766. godine engleski arheolog Richard Chandler uspio locirati mjesto gdje se točno nalazi Olimpija (Jajčević, 2010).

Za vrijeme Francuske revolucije u Parizu su se organizirale slične igre, čak i nazvane „Olimpijske“. Mnogi autori u 19. stoljeću pišu o Olimpijskim igrama i njihovom značaju za antičko doba. Nakon što su Grci vodili oslobodilački rat od turske vlasti u 19. stoljeću mnogi se europski znanstvenici počinju zanimati za Olimp i istraživanja koja su ondje započeta. Istraživanja traju do 1834. godine kada odlukom grčke vlade ona prestaju. Nakon toga neko vrijeme nije bilo istraživanja jer Grci nisu imali sredstva za nastavak istraživanja. 1852. godine započinju nova istraživanja njemačkih arheologa. Istraživanja i iskapanja traju sve do 1961. godine kada je pod vodstvom Emila Kunzea otkopan i sam Olimpijski stadion (Jajčević, 2010).

Barun Pierre de Coubertin promotor je suvremenog olimpijskog pokreta i smatra se ocem olimpizma. Bi je jedan od najzaslužnijih za širenje športa u Francuskoj te je utemeljitelj brojnih udruženja poput Unije francuskih društava atletskih športova (1889.), Vrhovnog odbora za tjelesni odgoj i šport (1891.), Društvo za nacionalni šport (1906.) i dr. Zalagao se za prijateljstvo među narodima te nikada nije podupirao nacionalizam i osvetu. Nakon uspjeha u Francuskoj svu je svoju energiju usmjerio na obnovu Olimpijskih igara (Jajčević, 2010).

Prvi put svoju ideju o obnovi olimpizma iznosi 25. studenog 1892. na skupu u staroj Sorboni prigodom proslave 5. godišnjice osnivanja Unije francuskih društava atletskih športova. Taj se datum može smatrati službenim početkom modernog olimpizma. Dvije godine kasnije, 1894., također u Sorboni održan je kongres na kojem je utemeljen Međunarodni olimpijski odbor. Na tom je kongresu dogovoreno održavanje prvih modernih Olimpijskih igara. prve su se moderne Olimpijske igre održale u Ateni 1896. godine, a prve zimske Olimpijske igre održane su 1924. u Chamonixu (Jajčević, 2010).

Nogomet je kao šport na popis olimpijskih športova uvršten 1900. godine. 1900. i 1904. godine nogomet je bio samo ogledni sport na Olimpijskim igrama, a tek 1908. godine prvi je pobjednik

u nogometu Ujedinjeno kraljevstvo. Te su se godine Olimpijske igre održavale u Londonu (Jajčević, 2010).

Na slici 6. prikazan je logo Olimpijskih igara.

Slika 6. Logo Olimpijskih igara

(Izvor: <https://sites.google.com/site/olimpijskeigre776prkr2016/>)

5.5. Nogometna natjecanja na drugim kontinentima

Nogomet se igra diljem svijeta i iako je najzastupljeniji u Europi po broju klubskih i reprezentativnih natjecanja, ni drugi kontinenti ne zaostaju previše, iako se njihova popularnost možda ne može mjeriti s europskim natjecanjima.

Jedno od takvih natjecanja je i Prvenstvo Južne Amerike ili Copa America. To je prvo kontinentalno natjecanje nacionalnih reprezentacija u svijetu, a počelo se održavati 1910. godine. Prvi osvajač ovog turnira je Argentina koja je pobijedila Urugvaj. Natjecanje se obično održavalo svake četiri godine, ali se od 1987. igra svake dvije godine. Argentina i Urugvaj dominiraju na tom natjecanju s 15, odnosno 14 osvojenih naslova (Gifford, 2002).

1957. osnovan je Afrički kup nacija, a natjecanju su se tada priključile samo tri momčadi, a to su Egipat, Etiopija i Sudan. Pobjedu je odnio Egipat. 1996. godine u natjecanju je sudjelovalo 16 država (Gifford, 2002).

Azijski je kup natjecanje za prvenstvo Azije čiji se početak bilježi 1956. godine. Nekada je samo 12 članica sudjelovalo u ovome natjecanju, a danas ih je 45 (Gifford, 2002). Natjecanje se

održava svake četiri godine, a na posljednjem je natjecanju 2019. godine Katar je pobijedio Japan (<https://www.the-afc.com/>).

Reprezentacije Srednje Amerike također imaju svoje natjecanje, a ideja njemu rođena je 1941. godine. Natjecanje je poznato pod imenom CONCACAF Gold Cup. Natjecanje se održavalo u različitim oblicima ponekad uključujući i posebno pozvane reprezentacije poput Brazila. Ovo je natjecanje do sada najviše puta osvojila momčad Kostarike, a SAD prvi put su natjecanje osvojile 1991. godine (Gifford, 2002).

6. KRATKA POVIJEST NOGOMETA U HRVATSKOJ

Engleska je kolijevka nogometa, a preko Engleske je i nogomet došao u Hrvatsku. Prva je utakmica na hrvatskom tlu odigrana u Rijeci 1873. godine. U riječkoj su luci engleski časnici, mornari ili tvornički radnici igrali nogomet. O počecima Hrvatskog nogomet govori i Ivan Marković u svome radi „Počeci hrvatskog nogometa“ 2012. te navodi:

„Prve nogometne utakmice – tada još zapravo utakmice *footballe* – u kojima je sudjelovao i domaći puk odigrane su u Hrvatskoj g. 1880. u Županji, u Slavoniji, jedva 50 km cestom od Strizivojne, igralo ih je navodno devet gastarbajtera Engleza iz *The Oak Extract Company Ltd.* i nešto domaćih mladića.“ (Marković, 2012: 307).

Franjo Bučar otac je hrvatskog športa. On je potkraj 19. stoljeća bio jedan od urednika prvih hrvatskih športskih časopisa „Gimnastika“, „Šport“ i „Sokol“. On je u Zagreb donio iz Švedske i prvu nogometnu loptu. Zagrebački student slavistike Slavko Rutzner Radmilović smislio je za englesku riječ, koja se u tom obliku koristila i u Hrvatskoj, „football“ hrvatsku riječ nogomet (Marković, 2012).

Prva javna utakmica odigrana je u Zagrebu 1906. godine. Utakmica je odigrana između HAŠK-a¹⁵ i PNIŠK-a¹⁶ rezultatom 1:1. Nakon toga osnivaju su se i drugi klubovi poput Srednjoškolskog kluba *Concordia*, u Sisku *Segesta*, u Slavonskom Brodu *Marsonia*, u Vinkovcima *Cibalia*, u

¹⁵ Hrvatski akademski športski klub

¹⁶ Prvi nogometni i športski klub

Karlovcu *Trenk. Hajduk* je osnovan u Splitu 1911. godine te *Građanski* u Zagrebu, također 1911. godine (Marković, 2012).

Hrvatski je nogometni savez osnovan 1912. godine, a u FIFA-u se prvi put učlanjuje 1941. godine. Nakon što je stekla neovisnost Hrvatska traži ponovno učlanjenje u FIFA-u, što se događa 1992. godine (dodatak u Gifford, 2002). HNS je primljen u punopravno članstvo UEFA-e 17. lipnja 1993. godine. Hrvatska je reprezentacija 1996. prvi put sudjelovala na UEFA Euro-u. 1998. prvi se put okrunila brončanom medaljom na Svjetskom prvenstvu u Francuskoj. 2018. ostvarila je svoj najveći uspjeh u povijesti hrvatskog nacionalnog nogometa osvojivši srebrnu medalju na Svjetskom prvenstvu održanom u Rusiji (<https://hns-cff.hr/hns/o-nama/povijest/>). Na slici 7. prikazan je grb HNS-a.

Slika 7. Grb Hrvatskog nogometnog saveza

(Izvor: <https://hns-cff.hr/>)

7. ZAKLJUČAK

Nogomet se igrao još u antičkom dobu. Još od 12. stoljeća spominje se na tlu Engleske, a bio je simbol moderniteta i slobode. U svojim je počecima igra bila izrazito opasna pa je neko vrijeme bila i zabranjena. Početkom 17. stoljeća dolazi do ukidanja zabrane igranja nogometa, no nogomet ne dostiže već tada svoju popularnost kakvu ima danas. Počeci poprivanja svjetskih razmjera vežu se uz 19. stoljeće, kada se na prostoru Engleske osniva prvi nogometni klub. Osnivanjem prvog nogometnog saveza i utvrđivanjem osnovnih pravila, koja će definirati nogomet kao igru, započinje razdoblje modernog nogometa. No nogomet se nipošto nije prestao razvijati o čemu svjedoče i najmodernije tehnologije današnjice poput VAR tehnologije. Danas postoje i mnoga međunarodna klupska i reprezentativna nogometna natjecanja koja prate milijuni ljudi. Svaki kontinent ima barem jedno takvo natjecanje, a u Europi postoje dva najvažnija klupska natjecanja, Liga prvaka i Europska liga, te dva najvažnija natjecanja nacionalnih reprezentacija, a to su Europsko prvenstvo i Liga nacija. Liga nacija utemeljena je tek nedavno što pokazuje da širenje i napredak nogometnih natjecanja također nije stao. Postoje i svjetska natjecanja poput Svjetskog nogometnog prvenstva i Olimpijskih igara. Nogomet danas postoji u svim dijelovima svijeta, ne poznaje granice starosti, rase ili spola, a u njemu svake godine uživaju milijuni ljudi.

LITERATURA I IZVORI

1. Gifford, C. (2002). *Nogomet: osnove prekrasne igre*. Zagreb: Profil International
2. GIFFORD, C. (2007.) *Nogometna enciklopedija*. Zagreb : Profil International
3. Jajčević, Z. (2010). *Povijest športa i tjeļovjeŹbe*. Zagreb: Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
4. Marković, I. (2012). O počecima hrvatskog 'nogometa'. *Nova Croatica*, VI. Zagreb
5. Matijević, D. (2016). *Nogomet u predškolskom odgoju*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
6. Źivković, P. (2018). *svjetska nogometna prvenstva 1930.-2014.*. Osijek: Grafika d.o.o.

Internet izvori:

1. <https://www.enciklopedija.hr/> (pristupljeno 1. rujna 2020.)
2. <https://www.educentar.net/Vijest/13154/Je-li-ispravno-sport-ili-sport/> (pristupljeno 5.rujna 2020.)
3. <https://www.footballhistory.org/> (pristupljeno 10. rujna 2020.)
4. <https://www.theifab.com/laws/page/1> (pristupljeno 11. rujna 2020.)
5. <https://hns-cff.hr/> (pristupljeno 13. rujna 2020.)
6. (<https://sudenje.net/var/> (pristupljeno 13. rujna 2020.)
7. <https://www.uefa.com/> (pristupljeno 15. rujna 2020.)
8. <https://www.the-afc.com/> (pristupljeno 17. rujna 2020.)

POPIS PRILOGA

Slika 1. Pravila igre E. C. Morley-a

Slika 2. Nogometni teren

Slika 3. Logo Lige prvaka

Slika 4. Logo Europske lige

Slika 5. Logo Europskog prvenstva 2020.

Slika 6. Logo Olimpijskih igara

Slika 7. Grb Hrvatskog nogometnog saveza